

TEKSTI JA KUVAT ELINA SAARINEN

Euroopan komissio on todennut jäsenvaltioilta ja muilta sidosryhmiltä saamansa palautteen perusteella, että sivutuoteasetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) 1774/2002) ja sen monet muutosasetukset olisivat uudistamisen tarpeessa.

Erityisesti kaupan entiset eläinperäiset elintarvikkeet ovat olleet ongelmallisia. Komissio onkin myöntänyt muiden kuin raakojen, eläinperäisten, entisten elintarvikkeiden käsittelyyn siirtymäkausia, joista edellinen päättyi tämän vuoden heinäkuussa. Viime kesänä komissio pidensi tätä siirtymäkautta heinäkuuhun 2009 saakka.

Nyt komissio valmistelee muutoksia itse sivutuoteasetukseen. Uutta muutosesitystä ei ole vielä käsitelty neuvostossa, koska uudistamisprosessi on osoittautunut tavallista vaikeammaksi sivutuoteasetuksen laaja-alaisuuden vuoksi.

”Koko sivutuoteasetusta ollaan remontoimassa käyttäjätavallisempaan suuntaan. Asetushan syntyi Iso-Britanniassa olleen suu- ja sorkkautiepidemian aikaan. Silloin asioista säädettiin ylimitotetusti”, Sebastian Hielm sosiaali- ja terveysministeriöstä kommentoi.

Liian tiukka asetus johti laittomaan tilaan

Sivutuoteasetuksen tarkoituksena on antaa säännöt eläimistä saatavien sivutuotteiden keräilyyn, kuljetukseen, käsittelyyn, käyttöön, varastointiin ja hävitykseen sekä samalla eliminoida riskit eläintautien leviämiseen. Asetus sisälsi kuitenkin niin tiukkoja menettelyvaatimuksia, että sen toteuttaminen käytännössä osoittautui hyvin kalliiksi ja vaikeaksi, joissain paikoissa jopa mahdottomaksi. Sivutuoteasetuksen vaatimuksia ei ole voitu toteuttaa täysimittaisesti Suomessa esimerkiksi kaupan entisten elintarvikkeiden osalta, koska meillä on liian vähän vaatimukset täyttäviä eläinperäisten sivutuotteiden käsittely- ja hävityslaitoksia.

Tällä hetkellä sivutuoteasetuksen luokan 3 aineksen käsittelyn vaatimukset täyttävät suurimmista lannoitevalmisteista valmistavista laitoksista vain Kujalan kompostointilaitos Lahdessa ja Biovakka Oy:n kaasutuslaitos Vehmaalla. Lisäksi kuudelle laitokselle on myönnetty hyväksyntä ruokajätteen käsittelyyn. Laitoksissa sivutuoteasetuksen alainen jäte käsitellään lähinnä maanparannusaineiksi.

Evirassa on paraikaa käsiteltävänä kuusi hyväksyntähakemusta sellaisille laitoksille, joissa käsitellään ruokajätettä ja entisiä eläinperäisiä elintarvikkeita kansallisten vaatimusten mukaisesti sekä kaksi hyväksyntähakemusta sivutuoteasetuksen vaatimusten mukaiselle luokan 3 aineksen käsittelylle, mutta näissä laitoshyväksyntä on vielä kesken.

Sivutuoteasetuksen mukaisia, raakojia entisiä elintarvikkeita onkin meillä käsitelty nyt muun biojätehuollon yhteydessä tai viety kaatopaikoille sellaisilla alueilla, joissa sopivaa käsittelykapasiteettia ei ole.

”Käytännön pakko on sanellut, että tällä

Liian tiukat lainsäädännölliset vaatimukset kaupan raakojen, entisten elintarvikkeiden käsittelylle voisivat pahimmassa tapauksessa nostaa liha- ja kalatiskin tuotteiden hintaa roimasti.

Sivutuoteasetus uusiksi

Eläimistä saatavia sivutuotteita kuten kaupan entisiä eläinperäisiä elintarvikkeita säädellyt EU:n sivutuoteasetus on tuottanut jätehuollon ja elintarvikealan toimijoille paljon päänvaivaa. Nyt Euroopan komissio on ottanut asetuksen uudelleen käsittelyyn.

hetkellä kaikkialla Suomessa ei vaadita noudattamaan lainsäädäntöä tässä asiassa”, vahvistaa Eviran elintarvikeylitarkastaja Pirjo Korpela.

Liha- ja kalajätteet riski terveydelle?

Nyt komissio etsii perääntymiskeinoja muutakseen asetusta toimivampaan suuntaan.

Komissio on pyytänyt Euroopan elintarvike-turvallisuusvirastolta arviota, millaisia riskejä entisiin elintarvikkeisiin todellisuudessa sisältyy, ja onko perusteltua ulottaa tiukkoja menettelytapavaatimuksia esimerkiksi kaupoissa syntyviin raakoihin eläinperäisiin jätteisiin. Kauppojen raat, eläinperäiset, entiset elintarvikkeet kuten liha ja kala ovat yhä sivutuoteasetuksen piirissä.

Kaupan alan toimijat itse toivovat, että kauppa vapautettaisiin pois sivutuoteasetuksen alaisuudesta. He kysyvät, miksi kaupassa syntyvät kalanperkeet sisältäisivät enemmän tautiriskejä kuin esimerkiksi ravintoloissa syntyvät, jotka ovat jo nyt asetuksen ulkopuolella.

Sosiaali- ja terveysministeriössä pidetään perusteltuna, että kauppa jätettäisiin jatkossa sivutuoteasetuksen ulkopuolelle. Valvontaviranomaiset eivät katso kaupan raakoihin entisiin elintarvikkeisiin sisältyvän sen suurempaa riskiä ihmisten ja eläinten terveydelle kuin muuhunkaan ruokajätteeseen. Virkamiehet kuitenkin epäilevät, kuinka paljon Suomella on mahdollisuuksia vaikuttaa EU-tason lainsäädäntöön.

”Eräissä muissa jäsenmaissa elää vielä vahvana se käsitys, että kaupan raat entiset elintarvikkeet säilyisivät asetuksen piirissä”, Hielm tietää.

Logistiikasta lisälasku lihan ja kalan hintaan

Päivittäistavarakauppa ry:n järjestöpäällikkö Ilkka Nieminen korostaa, että sekä taloudelliset että ympäristölliset syyt puoltavat kaupan jättämistä sivutuoteasetuksen ulkopuolelle.

Koska sivutuoteasetuksen vaatimukset täyttäviä laitoksia on Suomessa vain muutamia ja niidenkin kapasiteetit ovat riittämättömät,

Ristiriitaisia ohjeita

Eläinperäisiä entisiä elintarvikkeita koskeva EU-lainsäädäntö on mahdollisesti muuttumassa, joten suomalaiset eivät ole kiirehtineet omia säädöksiään asiassa.

Maa- ja metsätalousministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö lähettivät vuosi sitten kesällä Päivittäistavara-kauppa ry:lle ja muulle kaupalle ohjekirjeen ("Kaupan muiden ja raakojen entisten elämistä saatavien elintarvikkeiden tilastointi-, käsittely-, käyttö- ja hävitysvaatimukset siirtymäkaudella 1.1.2006–31.7.2007"). Kirjeen mukaan Evira (elintarviketurvallisuusvirasto) ja STTV (sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus) antavat tarkemmat ohjeet "entisten elintarvikkeiden käsittelystä ja tilastoinnista aiheutuvista toimintatapamuutoksista kaupan omavalvontaan". Kauppa odottaa yhä selkeitä ohjeita, mitkä ovat raakoja entisiä elintarvikkeita ja mihin ne olisi toimittava käsiteltäväksi.

"Meidän olisi saatava selkeät ohjeet kentälle, miten toimia. Tarvittaisiin ihan tuotetason tietoa EAN-koodeista alkaen, että mitkä elintarvikkeet kuuluvat sivutuoteasetuksen piiriin ja mitkä eivät", SOK:n ympäristöpäällikkö Juhani Ilmola toivoo.

Eviran elintarvikelytarkastaja Pirjo Korpela kertoo, että Eviralta on syksyn aikana tulossa ohje tilastoinnista. Lisäksi uuteen, STM:n valmistelemaan, elintarvikehuoneistoja koskevaan asetukseen on tulossa lyhyt maininta kauppojen omavalvontasuunnitelman vaatimuksesta. Sen sijaan EAN-koodioppaan tekeminen jää Eviran mukaan kauppojen omalle vastuulle.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö suunnittelevat lähettävänsä tämän vuoden aikana ohjekirjeen kauppoille, mutta kirjeen tarkemmasta sisällöstä ei ole vielä tietoa. Todennäköisesti ministeriöt sallivat edelleen kaupan ruokajätteiden käsittelyn muun biojätehuollon yhteydessä, koska sopivia käsittelylaitoksia ei vielä ole riittävästi.

"Mielestäni kansalliset viranomaiset ovat toimineet aivan oikein, kun ovat odottaneet ohjeiden antamisessa. Sivutuoteasetuksen soveltaminen on ollut muutostilassa, on tullut uusia tulkintoja ja siirtymäaikoja. Lisäksi kansalliset olosuhteet ovat muuttumassa. On järkevää siirtä kerralla pysyvään järjestelmään, ettei kauppa joudu muuttelemaan toimintatapojaan edes

taas muuttuvien EU-määräysten mukaan", Päivittäistavara-kauppa ry:n järjestöpäällikkö Ilkka Nieminen ymmärtää.

Hän on kuitenkin huolissaan siitä, etteivät kuntien viranomaiset tiedä, missä tilanteessa ruokajätteiden määräykset nyt ovat.

"Kunnista tulee ristiriitaista tietoa ja jäsenytymätöntä painetta kauppoja kohtaan, että jostain pitäisi tehdä, mutta kukaan ei oikein tiedä, mitä", Nieminen sanoo.

SOK:n ympäristöpäällikkö Juhani Ilmola kertoo, että joillain alueilla kuntien viranomaiset ovat velvoittaneet kauppoja toimimaan täysin sivutuoteasetuksen mukaisesti, vaikka ministeriökin ovat myöntäneet, ettei se ole mahdollista ja sallineet kauppoille kevennettyjä menettelyjä.

"Jos valvontaviranomaiset eivät tiedä, miten pitäisi toimia, eivätkä myöskään kaupat tai jätehuollon yhteistyökumppanit, silloin ollaan vaikeuksissa", Ilmola huomauttaa.

Hän muistuttaa, että kun ohjeet on viimein saatu, vie aikaa siirtää ne kentälle.

"Se vaatii koulutusohjelmia, tietojärjestelmien uudistuksia ja paljon tiedottamista".

Esimerkiksi kalanperkeet ovat sivutuoteasetuksen mukaisia, raakoja entisiä elintarvikkeita. Ne olisi vietävä kauppoista sivutuoteasetuksen vaatimukset täyttävään käsittely- tai hävityslaitokseen, mutta näitä laitoksia on Suomessa vasta muutama.

jouduttaisiin kauppojen liha- ja kalajätteet viemään pahimmassa tapauksessa Ruotsiin saakka käsiteltäväksi. Kuljetuskustannukset nostaisivat viime kädessä kuluttajien ruoan hinnan kestävämmälle tasolle.

"Ei ole mitään järkeä kuljettaa kauppojen raakoja liha- ja kalajätteitä niin pitkiä matkoja kuin nyt jouduttaisiin kuljettamaan. Vetoan Suomen viranomaisiin, että he tekisivät kaikkensa, jotta asetusta uudistettaessa rajattaisiin kauppa sen ulkopuolelle", Nieminen painottaa.

Kaupan toimijat ovat viranomaisten pyynnöstä jopa laskeneet, kannattaisiko raakoja elintarvikkejä kypsyttää kaupan tiloissa vaikkapa mikroaaltouunissa. Kypsennetyt entiset elintarvikkeet kun käyvät normaalin biojätekuorman joukkoon.

"Tilanteen sekavuudesta kertoo, että tämä hassulta kuulostava vaihtoehto on ollut jossain vaiheessa jopa ihan vakavasti harkittavana", Nieminen hymähtää.